

Ο... ΧΙ ΚΑΙ Ο ΜΠΑΡΜΠΑ-ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ ΤΗΝ ΤΣΥΑΝΟΛΕΥΚΟ¹

Στό χωριό μου, τίς Στενιές τῆς Ἄνδρου, μιά ἀπό τίς πιό δυναμικές καί ιδιόρρυθμες μικροαστικές κοινωνίες τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου, ὑπῆρχαν προπολεμικά πολύ ἔντονες ταξικές διακρίσεις σέ ὅλες τίς μορφές τῆς κοινωνικῆς ζωῆς ἀπό τή γέννα μέχρι τήν κηδεία. Ἡ μόνη ἀβαρτία πού κάνανε οἱ ἄστοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καπεταναῖοι καί μηχανικοί ἦταν ἡ τοποθέτησή τους μέσα στό κεντρικό καφενεῖο, ὅπου ἐπιαναν, ἄκουσον-ἄκουσον, τήν ἀριστερή πτέρυγα κι αὐτό γιά νά ἔχουνε τά παράθυρα στήν πλάτη τους καί νά ἐξασφαλίζουμε φῶς γιά τήν πρέφα καί τό πικέτο τους, μιά καί ἡ δεξιά πλευρά ἦταν τυφλή ἀπό παράθυρα.

Σ' αὐτή λοιπόν τήν ιδιόρρυθμη νησιώτικη κοινωνία ξέπεσε μεσόκοπος καί οικονομικά ναυαγημένος ὁ μακαρίτης ὁ μπαρμπα-Γιαννούλης. Γόνος μεγάλου τζακιοῦ, πρώην μεγαλοκαταστηματάρχης παπυρτζιοῦν στό Πέραν τῆς Πόλης, βρέθηκε νά κάνει τόν τσαγκάρη στό χωριό, γιά νά μπορέσει νά ἐπιβιώσει καί μάλιστα σ' ἓνα περιβάλλον, πού δέν συγχωροῦσε κάτι τέτοιους ξεπεσμούς καί τούς ἔβλεπε μέ περιφρονητική συγκατάβαση.

Ἐξάχρονος πιτσιρίκος κατά τό θανατό του –λίγο πρὶν τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο– θυμοῦμαι, ἀπό μιά ἀνασκόπηση τῆς ζωῆς τοῦ μακαρίτη, πού ἔγινε μετὰ τήν κηδεία ἀπό τό συμβούλιο τῶν γραιδιῶν τῆς γειτονιάς, ὅτι ἡ κατάντια του ὀφειλότανε –ὅπως ὅλες οἱ συμφορές τούτης τῆς γῆς– «στὶς γυναῖ-

1. Ἡ παραπάνω ἱστορία εἶναι πραγματικό γεγονός. Ἐπίσης πραγματικά εἶναι καί τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων πού ἀναφέρονται. Πρέπει δέ νά τονισθεῖ, ὅτι τό ἀφήγημα δέν ἔχει σκοπό νά διακωμωδῆσει πρόσωπα ἢ καταστάσεις, ἀλλά σκοπεύει στήν παρουσίαση ἠθῶν καί κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς μιάς ὀρισμένης ἐποχῆς.

τσες». Τήν ἄποψη αὐτή ἐρχότανε νά ἐπιβεβαιώσει ἡ μανία τοῦ μακαρίτη, νά μήν πιάνει γυναικίῳ παπούτσι στό χέρι του, ἔστω κι ἂν πέθαινε τῆς πείνας. Μοναδική ἀδαρία στή μανία του αὐτή ἔκανε γιά τά γοβάκια μιᾶς νεαρῆς γειτονοπούλας του, πολύ κουλτουριάρας γιά τήν ἐποχή, ἀφοῦ ἔλυνε στό ἄψε-σβῆσε τά σταυρόλεξα «τῆς Διάπλασης τῶν παιδῶν», πού ἀποτελοῦσαν τή λυδία λίθο τοῦ ἐγκυκλοπαιδισμοῦ καί τῆς μόρφωσης τῆς ἐποχῆς ἐκεῖνης.

᾽Ὡσπου ἕνα πρωινό ἀθόρυβα καί γαλήνια ἔσβησε ὁ μπαρμπα-Γιαννούλης πίνοντας τό καφεδάκι του στό τραπέζι τοῦ καφενεῖου κι ἔτσι, ἐνῶ πέρασε τή ζωή του στό χωριό κοινωνικά ἀδιαβάθμητος, δέν γλίτωσε ἀπό τήν ταλαιπωρία μιᾶς κηδεῖας πρώτης κατηγορίας μετά θάνατο.

Τό τυπικό καί τελετουργικό τῶν κηδεῖῶν πρώτης κατηγορίας περιελάμβανε ὄλο τό παπαδαριό τῆς Νότιας ᾽Ανδρου, γύρω στούς δέκα παπάδες καί τόν ἠγούμενο τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ ᾽Αη-Νικόλα κατὰ προτίμηση λόγῳ γειτονίας. ᾽Επίσης μισή ντουζίνα ψαλτάδες, στό μεγαλύτερο ποσοστό τους καλλίφωνοι πρόσφυγες καί ἄριστοι ἐκτελεστές τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς καί τόσο σχολαστικοί καί μερακλήδες, πού μοῦ ἔκανε ἐντύπωση –πιτσιρικάς τότε– ἡ χρήση τῶν διπλῶν καί τριπλῶν διαπασῶν, γιά νά πιάνουν τόν τόνο, μή καταλαβαίνοντας τήν αἰτία πού σφυρίζανε μέσα στά σωληνάκια. Κατά τά ἄλλα δέν ὑπῆρχαν διαφορές ἀπό τίς σημερινές τελετές τῆς ἴδιας κατηγορίας.

Συντονιστής τοῦ ὄλου τελετουργικοῦ τῶν ἐκδηλώσεων τοῦ εἴδους αὐτοῦ ἦτανε ὁ ἀπό χρόνια μακαρίτης κυρ-Βαγγελάκης, ἕνας πανέξυπνος, ἀρκετά λόγιος, πολυτεχνίτης, πολυπράγμονας καί πρώην δικολάβος Σμυρνιός.

Μόλις λοιπόν τελείωνε ἡ θρησκευτική τελετή πλησίαζε ὁ κυρ-Βαγγελάκης τό φέρετρο καί διάβαζε μέ στόμφο καί σέ ὕψος ἀπαγγελίας τίς δωρεές, ὅπως: «ἐκ μέρους τῆς πεφιλημένης συζύγου σου –ἐδῶ ἡ χήρα πετοῦσε λίγα λυγμικά ξεφωνητά– καταθέτω τόν στέφανον τοῦτον καί δραχμάς πεντακοσίας εἰς τόν ἱερόν Ναόν τοῦ ᾽Αγίου Γεωργίου» καί ἡ δουλειά τραβοῦσε κορδόνι ἀνάλογα μέ τό μέγεθος τῆς φαμίλιας τοῦ μακαρίτη.

᾽Αλλά τό ἐπιστέγασμα τῆς ὅλης λαμπρότητας τῆς τελετῆς,

ἀποτελοῦσε ὁ ἐπικήδειος τοῦ κυρ-Βαγγελάκη, μετὰ τό τέλος τῆς ἐκφώνησης τῶν δωρεῶν, ὁ ὁποῖος ὅμως ἦτανε σέ ὑπερκαθαρεύουσα –κατά τή λογία Σμυρναίικη παράδοση– καί τυποποιημένος εἰδικά μόνο γιά τούς ἀστούς Πλοιάρχους καί Μηχανικούς. Κι ἐδῶ ἀκριβῶς ἦτανε πού τήν πάτησε ὁ κυρ-Βαγγελάκης. Ξεκινώντας ἀπό τή λογική σκέψη, ὅτι πρώτη κηδεῖα, ἄρα «Πλοίαρχος ἢ Μηχανικός», δέν ζήτησε περισσότερες πληροφορίες καί παίρνοντας φόρα καί σέ ὕφος τραγικῆς ἔξαρσης ξεκίνησε ὡς συνήθως μέ τό: «ἀείμνηστε νεκρέ, ἐσύ ὁ ὁποῖος περιήγαγες τήν Κυανόλευκον ἀνά τά πελάγη καί τούς ὠκεανούς...». Ἐδῶ δέν τό βάστηξε ὁ μακαρίτης τώρα Νικολός Ἑξαδάκτυλος, γεμιτζαράς, πνεῦμα ὀξύ, δηκτικό καί δεδηλωμένος ἐχθρός κάθε ἐπίδειξης καί τοῦ τήν πέταξε ἀρκετά δυνατά. «Ἔεε... ὄ... χι καί ὁ μπαρμπα-Γιαννούλης τήν τσανόλευκο», ὅποτε ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς τραγωδίας ἐξελίχθηκε ἀμέσως σέ ἀτμόσφαιρα συγκρατημένης ἰλαρότητας καί γέλιου.

Τό παραπάνω περιστατικό ἔγινε αἰτία, ὥστε ὁ κυρ-Βαγγελάκης νά ρωτᾶει τοῦ λοιποῦ «περί τῶν ἐπαγγελματικῶν ἀσχολιῶν τοῦ μεταστάντος καί ν' ἀλλάζει κατά περίπτωση τήν προσφώνηση τοῦ ἐπικήδειου λογιδρίου του.

Γεώργιος Ι. Φαλαγγᾶς